

Preekschets Willibrordzondag 2009

De Willibrordzondag valt dit jaar op 8 november (32^e zondag door het jaar). De lezingen zijn van deze dag zijn: 1. Koningen 17,10-16; Hebrëeën 9,24-28 en Marcus 12,38-44.

Thema

Als thema voor de Willibrordzondag 2009 is gekozen *Getuigen van Christus*. Dit thema sluit aan bij de voorbereiding van het 100-jarig jubileum van de eerste wereldzendingconferentie, die in 1910 in Edinburgh werd gehouden. Deze wereldzendingconferentie wordt veelal gezien als het geboorte-uur van de oecumenische beweging. Deze viering volgend jaar staat voor een eeuw lang zoeken en streven naar missie en eenheid. In vergelijking met honderd jaar geleden zijn er enkele belangrijke verschillen. Anders dan de conferentie in 1910 kiest Edinburgh 2010 voor een policentrische benadering. Het jubileum van de wereldzendingconferentie wordt op vele plaatsen gevierd. Werd de conferentie in 1910 gedomineerd door de protestantse zendinggenootschappen, nu komen de deelnemers aan Edinburgh 2010 uit alle kerkelijke tradities en confessies. Een derde belangrijk verschil dat Edinburgh 2010 zichtbaar zal maken, is dat het zwaartepunt in het wereldchristendom in de afgelopen eeuw naar het Zuiden verschoven is.

Missie

Voor de missie in ons land moeten we verder terug dan 1910. Rond het jaar 690 reisde Willibrord in het gezelschap van elf of twaalf gezellen vanuit Ierland naar onze streken. Zo wilde hij het voorbeeld volgen van Jezus, die rondtrok om zijn boodschap te verkondigen. Het grote belang van de bijdrage van Willibrord aan de verbreiding van het Christendom in ons land vindt erkenning in de Canon van Nederland. Op de 3^e plaats komen we Willibrord tegen.

Het thema en de lezingen

Wat is de relatie tussen het thema *Getuigen van Christus* en de hierboven genoemde lezingen voor deze zondag? Op het eerste gezicht: geen enkele. In het midden van de evangelielezing (Marcus 12, 41) lijkt Jezus wel een tegenpool van Willibrord. Hij trekt niet rond en hij verkondigt evenmin. Hij zit en kijkt. Jezus *zit* tegenover de offerkist in de tempel en *kijkt* hoe de mensen er kopergeld in werpen. Vele rijken werpen er veel in. Een arme weduwe het minimum.

De lezing uit 1 Koningen 17 gaat niet over *Getuigen van Christus*. Dat kan per definitie niet in het Eerste of Oude Testament. De lezing gaat wel over een weduwe. Ook zij is arm. Ze heeft nog meel en olie voor één maaltijd en dan ...? De voedselbank bestond nog niet.

Ook de relatie tussen thema en epistellezing is ingewikkeld. Het gaat wel over Christus. En net als in het Evangelie gaat het ook over een heiligdom en ook over een offer. Niet over een offer van kopergeld, maar over het offer bij uitstek: Christus zelf (Hebrëeën 9, 28).

De lezingen overziende nemen we voor deze zondag ons uitgangspunt in het Evangelie.

Voorzichtigheid geboden

De Willibrordvertaling (1995) verdeelt de evangelielezing in twee perikopen: vers 38-40 en 41-44. Boven de eerste hebben de vertalers als opschrift gezet *Waarschuwing tegen de schriftgeleerden*. Ik zou liever spreken van "schriftgeleerden", dus zonder "de". Het opschrift zou de indruk kunnen wekken dat alle schriftgeleerden zó zijn: eerezuchtig (vers 38v), hebzuchtig en huichelachtig (vers 40). Voor de vertaling van vers 38 betekent dit dan *Pas op voor die schriftgeleerden, die graag in prachtige gewaden* (grieks: stola's!) *rondlopen* ...etc. Natuurlijk zullen er in de tijd van Jezus mensen geleefd hebben die de godsdienst ten eigen bate misbruikten. Dat was niet alleen toen het geval. Dat gevaar vormt een bedreiging voor alle godsdiensten in alle tijden.

Het merendeel van de schriftgeleerden bestond uit vrome mannen, die trachten dagelijks zo nauwgezet mogelijk de geboden van de Torah na te leven. Wijs geworden door het verleden, waarin christelijke theologie vaak een karikatuur van het joodse geloof tekende, zullen wij nu uiterst voorzichtig en zorgvuldig met deze perikopen dienen om te gaan. Het gaat dus om *die* schriftgeleerden die de godsdienst misbruikten ten behoeve van hun eerezucht en hebzucht. Mensen die vroomheid huichelde om er zelf beter van te worden.

Zó heeft deze perikopen een blijvende actualiteit. Elke godsdienst kan misbruikt worden en op velerlei manieren. Elke vroomheid bergt het gevaar van huichelarij in zich. Het gaat om de ethiek. In het onderricht van Jezus gaat het om navolging. *Getuigen van Jezus* betekent niet dat we zijn woorden leren, maar dat we zijn woorden *leven*.

Franciscus als voorbeeld

Van de heilige Franciscus wordt gezegd, dat hij Jezus als geen ander werkelijk heeft begrepen en hem in zijn leven op de ware manier heeft nagevolgd. Franciscus verkocht zelfs zijn Bijbel om met de opbrengst een arme te helpen. Hij zei bij zichzelf: het komt er niet op aan welke woorden er in de Bijbel staan, maar welke woorden een mens in zijn eigen leven heeft verstaan.

De paus verzocht Franciscus dringend voor zijn minderbroeders een orderegel op te stellen. Na lang aarzelen moest Franciscus zich in het onvermijdelijke schikken. Hij schreef een orderegel, maar hij voegde eraan toe dat die moest worden *nageleefd* 'sine glossa', zonder commentaar. De Poverello van Assisi had het goed gezien. Al een paar jaar na zijn dood waren zijn minderbroeders onherstelbaar verdeeld over de vraag hoe zijn orderegel moest worden uitgelegd. Terwijl het toch Franciscus' bedoeling was dat de orderegel werd en wordt *geleefd*.

Getuigen van Christus doen we wanneer we zijn woorden *leven*.

Van de arme Franciscus naar de arme weduwe

De stap van Franciscus naar de arme weduwe is maar een kleine. Dat geldt ook van de twee perikopen in de evangeliëlezing. Eigenlijk is het er maar één. Uit de mond van deze weduwe horen we geen enkel woord. Ze vraagt niets, ze beroemt zich nergens op, ze verklaart haar gedrag niet, ze geeft alles weg wat ze heeft. Ze leeft de woorden van Jezus: als wij geven en ons best doen goed te zijn, mag je linkerhand niet weten wat je rechter doet (Matteüs 6,3). In haar handelen herkennen we het optreden van de weduwe in de dagen van Elia (1 Koningen 17, 10-16).

Tegenstellingen

De verzen 41-44 worden gekenmerkt door de woorden 'offerkist' (3x) en "werpen" of "gooien" (7x). Alle nadruk valt op het werpen van geld in de offerkist in de tempel. Tegelijk vragen hierbij de volgende tegenstellingen om aandacht: 'vele rijken'- 'één arme weduwe' (vers 41v); 'veel' – 'twee muntjes' (vers 41v); 'arme weduwe' – '(meer dan) allen' (vers 43); 'van hun overvloed' – 'van haar tekort/armoede' (vers 44). Ook met de voorafgaande perikoop bestaat er een opmerkelijk contrast (dit pleit ook voor het geheel als één perikoop): 'mensen die de huizen van de weduwen opeten' (vers 40) – deze arme weduwe geeft alles wat ze heeft aan de tempel (vers 44).

Terug naar Edinburgh

Het eeuwfeest van de wereldzendingconferentie van 1910 in Edinburgh staat in het teken van *Getuigen van Christus*. Hoe doen we dat in een wereld vol tegenstellingen? Deze tegenstellingen zijn er in de afgelopen eeuw niet minder op geworden. Zeker niet als het gaat om rijken en armen. De kloof is groter dan ooit. Herinnert zich iemand de heilige Franciscus nog?

En op het gebied van de oecumene? Hoe zou de heilige Willibrord naar onze "bewoonde wereld" kijken? De oecumene betekent meer dan een eeuw geleden. Maar toch zijn we, net als de minderbroeders na de dood van Franciscus, onherstelbaar verdeeld over de vraag hoe Schrift en Traditie moeten worden uitgelegd. Terwijl het toch Christus' bedoeling is dat zijn woorden worden geleefd. Dit zal ons in de oecumene als *getuigen van Christus* dichter bij elkaar brengen. Wij horen bijeen omdat we bij-Eén horen.

Jan van Pijkeren

Ds. G.J. van Pijkeren is predikant in de Johannesgemeente van de Protestantse Gemeente te Eindhoven en adviseur van het Hoofdbestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord.